

ԵՐԵՎԱՆԻ ԲԱՂԱՔԻ ԿԵՆՏՐՈՆ ԵՎ ՆՈՐԶ-ՄԱՐԱԾ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

ք. Երևան, Տիգրան Մեծի 23/1

հեռ. (010) 54-79-08

ԵԿԴ/0077/11/12

ԴԴ-17-Ե-245/13

13.09.2013թ.

13.09.13թ.

ԴԻՍՈՂԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ
ԱՐԹՈՒՐ ՍԱՔՈՒՆՅԻՆ
(ք.Վանաձոր, Տիգրան Մեծի 59)

Ուղարկվում է թիվ ԵԿԴ/0077/11/12 գործով Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի կողմից 2013 թվականի սեպտեմբերի 12-ին կայացված որոշման օրինակը:

Առդիր «15» թերթից:

ԴԱՏԱՎՈՐ

Մ.ՊԱՍՏՈՒՅԱՆ

ՈՐՈՇՈՒՄ
բողոքը քննելու վերաբերյալ

12.09.2013թ.

ք.Երևան

Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների բնօրինակ իրավասության առաջին աստիճանի դատարանը՝ նախագահող դատավոր Մ.Պապոյան, քարտուղարությամբ Կ.Կարապետյանի, Էդ.Սկրտչյանի, մասնակցությամբ Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների դատախազության ավագ դատախազ Հ.Էյրամջյանի, ՀՀ ոստիկանության Կենտրոնականի քննչական բաժնի ՀԿԳ ավագ քննիչ Ա.Պողոսյանի, դիմող Սուսաննա Անտոնյանի ներկայացուցիչ Ա.Սարգսյանի, դռնբաց դատական նիստում քննելով Սուսաննա Անտոնյանի կողմից ներկայացված բողոքը

Պարզեց

Գործի դատավարական նախապատմությունը.

2010 թվականի հունիսի 23-ին ՀՀ ոստիկանության Կենտրոնականի քննչական բաժնի ավագ քննիչ Ա.Պողոսյանի որոշմամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 130-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հատկանիշներով հարուցվել և վարույթ է ընդունվել թիվ 13130610 քրեական գործը:

2011 թվականի հունվարի 22-ին ՀՀ ոստիկանության Կենտրոնականի քննչական բաժնի ավագ քննիչ Ա.Պողոսյանի որոշմամբ թիվ 13130610 քրեական գործի վարույթը կարճվել է՝ հանցագործության դեպքի բացակայության պատճառաբանությամբ:

2011 թվականի փետրվարի 7-ին Երևան քաղաքի դատախազ Հր.Բաղդասյանի որոշմամբ թիվ 13130610 քրեական գործի վարույթը կարճելու մասին ավագ քննիչ Ա.Պողոսյանի 2011 թվականի հունվարի 22-ի որոշումը վերացվել է և գործն ուղարկվել է լրացուցիչ նախաքննության:

2012 թվականի մարտի 30-ին ՀՀ ոստիկանության Կենտրոնականի քննչական բաժնի ավագ քննիչ Ա.Պողոսյանի որոշմամբ թիվ 13130610 քրեական գործի վարույթը կարճվել է և բժիշկ-սեքսուալաթոլոգ Ա.Բաղդասարյանի, «Սեքսուալաթոլոգիայի վերականգնողական քաղաքային կենտրոն» ՍՊ ընկերության, Վանաձոր քաղաքի թիվ 1 հիվանդանոցային համալիրի, Վանաձոր քաղաքի ինֆեկցիոն հիվանդանոցի, Երևան քաղաքի «Նորք» ինֆեկցիոն հիվանդանոցի բուժանձնակազմերի նկատմամբ քրեական հետապնդում չի իրականացվել՝ նրանց արարքներում հանցակազմի բացակայության պատճառաբանությամբ:

2012 թվականի ապրիլի 7-ին Սուսաննա Անտոնյանը ՀՀ ոստիկանության Կենտրոնականի քննչական բաժնի ավագ քննիչ Ա.Պողոսյանի 2012 թվականի մարտի 30-ի որոշման դեմ բողոք է ներկայացրել ՀՀ գլխավոր դատախազին:

2012 թվականի ապրիլի 25-ին Երևան քաղաքի դատախազ Հր.Բաղդասյանի որոշմամբ ՀՀ ոստիկանության Կենտրոնականի քննչական բաժնի ավագ քննիչ Ա.Պողոսյանի 2012 թվականի մարտի 30-ի որոշման դեմ Սուսաննա Անտոնյանի կողմից բերված բողոքը մերժվել է՝ անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ:

2012 թվականի մայիսի 4-ին դիմող Սուսաննա Անտոնյանը բողոք է ներկայացրել Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների բնօրինակ իրավասության առաջին աստիճանի դատարան՝ խնդրելով վերացնել քրեական գործի

վարույթը կարճելու մասին ՀՀ ոստիկանության Կենտրոնական քննչական բաժնի ավագ քննիչ Ա.Պողոսյանի 2012 թվականի մարտի 30-ի որոշումը:

2012 թվականի հունիսի 27-ին Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի որոշմամբ Սուսաննա Անտոնյանի կողմից ներկայացված բողոքը մերժվել է:

2012 թվականի հուլիսի 12-ին Սուսաննա Անտոնյանը վերաքննիչ բողոք է ներկայացրել Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի 2012 թվականի հունիսի 27-ի որոշման դեմ:

2012 թվականի օգոստոսի 31-ին ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշմամբ Սուսաննա Անտոնյանի կողմից ներկայացված վերաքննիչ բողոքը մերժվել է:

2012 թվականի նոյեմբերի 12-ին Սուսաննա Անտոնյանը վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 2012 թվականի օգոստոսի 31-ի որոշման դեմ:

2013 թվականի փետրվարի 15-ին ՀՀ վճռաբեկ դատարանի որոշմամբ Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի 2012 թվականի հունիսի 27-ի որոշումը և այն օրինական ուժի մեջ թողնելու մասին ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 2012 թվականի օգոստոսի 31-ի որոշումը բեկանվել է և գործն ուղարկվել Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարան՝ նոր քննության:

Բողոքի հիմքերը, հիմնավորումները և պահանջը.

Ըստ ներկայացված բողոքի՝ դիմող Սուսաննա Անտոնյանը խնդրել է վերացնել ՀՀ ոստիկանության Կենտրոնական քննչական բաժնի ՀԿԳ ավագ քննիչ Ա.Պողոսյանի 2012 թվականի մարտի 30-ի որոշումը:

Բողոքում մասնավորապես նշված է.

Քրեական գործը վարույթն իրականացնող մարմինը ձգձգել և հարուցել է իր որդու մահվան դեպքից շուրջ 2 ամիս անց, առաքելակված մոտեցում է ցուցաբերել տուժողի իրավահաջորդ ճանաչելու վերաբերյալ իր դիմումի քննարկման առնչությամբ, մասնավորապես՝ սկզբում հրաժարվել է դատավարական այդ կարգավիճակ տալ՝ տուժողի իրավահաջորդ ճանաչելով քրեական գործի վարույթը վերջնականապես կարճելուց ընդամենը 1 ամիս առաջ, այն դեպքում, երբ մինչ այդ կատարվել են բազմաթիվ քննչական և դատավարական գործողություններ: Քրեական գործով չի կատարվել բազմակողմանի, օբյեկտիվ և լրիվ քննություն, իրեն հետաքրքրող ոչ բոլոր հարցերին են տրվել սպառիչ պատասխաններ, այդ թվում՝ չի պարզվել, հերքվել կամ հաստատվել, թե մահաբեր վարակն ինչ եղանակով է փոխանցվել որդուն՝ Արման Անտոնյանին՝ ոչ պատշաճ բժշկական միջամտության, սեռական ճանապարհով, թմրամիջոցի օգտագործման, թե մարմնին դաջվածքներ կատարելու հետևանքով, բացի այդ, առերեսում չի կատարվել իր և շտապ օգնության բրիգադի բժշկական անձնակազմի միջև: Վիճարկվող որոշման կայացմամբ խախտվել է Մարդու իրավունքների պաշտպանության եվրոպական կոնվենցիայի (այսուհետ՝ Կոնվենցիա) 2-րդ հոդվածի պահանջը՝ Արման Անտոնյանը բժշկական հաստատություն է ընդունվել լիարժեք առողջ վիճակում, սակայն դուրս է գրվել հեպատիտ «Բ» վարակիչ հիվանդությունով: Նշված պայմաններում, մեջբերելով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքում հաստատված իրավական դիրքորոշումն այն մասին, որ եթե առողջ մարդը մուտք է

գործել բժշկական հաստատություն և հետագայում մահացել է վարակից, ապա պետությունը պարտավոր է ներկայացնել անձի մահվան հանգեցրած իրադարձությունների համոզիչ բացատրություն, հակառակ դեպքում՝ առկա է Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի խախտում:

Սույն բողոքի կապակցությամբ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի եզրահանգումները,

ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր 2013 թվականի փետրվարի 15-ի որոշմամբ նշել է,

«(...)

1. Գործի քննության հասանելիությունը տուժողի ընտանիքին

21. Վճռաբեկ դատարանի առջև բարձրացված առաջին իրավական հարցը հետևյալն է.

Ա.Անտոնյանի մահվան փաստի առթիվ իրականացված քննությունը հասանելի է եղել արդյոք վերջինիս ընտանիքին:

22. ՀՀ Սահմանադրության 3-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Մարդը, նրա արժանապատվությունը, հիմնական իրավունքները և ազատությունները բարձրագույն արժեքներ են:

Պետությունն ապահովում է մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությունը՝ միջազգային իրավունքի սկզբունքներին ու նորմերին համապատասխան:

Պետությունը սահմանափակված է մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքներով և ազատություններով՝ որպես անմիջականորեն գործող իրավունք»:

ՀՀ Սահմանադրության 18-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք ունի իր իրավունքների և ազատությունների դատական, ինչպես նաև պետական այլ մարմինների առջև իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցների իրավունք:

Յուրաքանչյուր ոք ունի իր իրավունքները և ազատություններն օրենքով չարգելված բոլոր միջոցներով պաշտպանելու իրավունք (...):

ՀՀ Սահմանադրության 19-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք ունի իր խախտված իրավունքները վերականգնելու (...) համար հավասարության պայմաններում, արդարության բոլոր պահանջների պահպանմամբ (...) իր գործի հրապարակային քննության իրավունք (...):

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն՝ «Քրեական դատավարությունն իրականացվում է՝ ապահովելու համար անձի, հասարակության և պետության պաշտպանությունը հանցագործությունից»:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 58-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Տուժող է ճանաչվում այն անձը, ում քրեական օրենսգրքով չթույլատրված արարքով անմիջականորեն պատճառվել է բարոյական, ֆիզիկական կամ գույքային վնաս (...):

2. Տուժող ճանաչելու մասին որոշումն ընդունում է հետաքննության մարմինը, քննիչը, դատախազը կամ դատարանը»:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 80-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Տուժողի իրավահաջորդ է ճանաչվում նրա մերձավոր ազգականներից մեկը, որը ցանկություն է հայտնել քրեական գործով վարույթում իրականացնել մահացած կամ իր կամքն արտահայտելու ունակությունը կորցրած տուժողի իրավունքները և պարտականությունները:

2. Տուժողի մերձավոր ազգականին նրա իրավահաջորդ ճանաչելու մասին որոշումն ընդունում է հետաքննության մարմինը, քննիչը, դատախազը կամ դատարանը՝ նրա խնդրանքով (...):

4. Տուժողի իրավահաջորդը քրեական գործով վարույթին մասնակցում է տուժողի փոխարեն և ունի վերջինիս իրավունքները և պարտականությունները (...):

Հանցագործության արդյունքում տուժած անձի խախտված իրավունքների վերականգնումը որպես պետության պոզիտիվ պարտավորություն սահմանող վերոշարադրյալ դրույթների հիմքում ընկած են միջազգային-իրավական մի շարք փաստաթղթերում ամրագրված պահանջներ:

23. Մույն որոշման նախորդ կետում նշված միջազգային-իրավական փաստաթղթերի թվին է դասվում Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի կողմից 1985 թվականին ընդունված «Տուժողի դերը քրեական իրավունքի և դատավարության շրջանակներում» N R(85) 11 հանձնարարականը, որի նախաբանում հատուկ ընդգծվել է, որ այն ընդունվել է՝ ելնելով այն հանգամանքից, որ քրեական արդարադատության նպատակները ավանդաբար ձևակերպվել են պետության և իրավախախտի միջև հարաբերությունների տիրույթում, ինչի արդյունքում այդ համակարգի գործադրումը հաճախ բարդացնում է տուժողի մոտ ծագած խնդիրները, այլ ոչ թե նպաստում դրանց լուծմանը: Մինչդեռ քրեական արդարադատության հիմնական գործառույթը պետք է լինի տուժողի պահանջները բավարարելը և շահերը պաշտպանելը:

Ելնելով վերոշարադրյալից և հիմք ընդունելով այն հանգամանքը, որ անհրաժեշտ է ամրացնել տուժողի վստահությունը քրեական արդարադատության համակարգի նկատմամբ՝ Նախարարների կոմիտեն Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններին հանձնարարել է վերանայել իրենց օրենսդրությունը և դատական պրակտիկան՝ քրեական արդարադատության համակարգում տուժողի գերը բարձրացնելու մի շարք ուղղություններով:

Քրեական արդարադատության համակարգում տուժողի պահանջմունքները բավարարելու և շահերը պաշտպանելու ուղղությամբ միջոցներ ձեռնարկելու պետությունների պարտականությունը սահմանված է նաև «Հանցագործության և իշխանության չարաշահման գոհերի արդարադատության հիմնական սկզբունքների մասին» Միացյալ ազգերի կազմակերպության N 40/34 բանաձևում, որի 4-րդ կետի համաձայն՝ հանցագործությունից տուժողները ներպետական օրենսդրությանը համապատասխան պետք է ունենան արդարադատության մասշտաբային և իրենց պատճառված վնասի արագ փոխհատուցման իրավունք: Բանաձևի 6-րդ կետի համաձայն՝ անհրաժեշտ է օժանդակել այն բանին, որ դատական և վարչական ընթացակարգերը ըստ էության համապատասխանեն հանցագործության գոհերի պահանջներին, այդ թվում՝

ա) դատական քննության ընթացքում տուժողների դերի, դատավարության իրականացման կարգի, ժամկետների և արդյունքների մասին տուժողներին տեղեկատվություն տրամադրելու միջոցով,

բ) վարույթի ցանկացած փուլում գործի էության վերաբերյալ տուժողներին կարծիք արտահայտելու հնարավորություն ապահովելու և այդ կարծիքները քննարկելու եղանակով, հատկապես երբ տվյալ հարցը վերաբերում է տուժողին,

գ) ամբողջ դատավարության ընթացքում տուժողին անհրաժեշտ օգնություն տրամադրելու եղանակով (...),

(...)

ե) գործերի բնության անհարկի ձգձգումները կանխելու և փոխհատուցման մասին կայացված որոշումները կատարելու միջոցով:

Հանցագործություններից տուժածների իրավունքների վերականգնման հիմնախնդրին է վերաբերում նաև «Բռնությամբ կատարված հանցագործությունների գոհերին փոխհատուցելու մասին» եվրոպական կոնվենցիան:

24. Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նույնպես անդրադարձել է տուժողի իրավունքների պաշտպանությունն ապահովելու պետության պարտականությանը: Մասնավորապես, Յանկովիցն ընդդեմ Խորվաթիայի գործով վճռի համաձայն՝ անձնական կյանքի գաղափարը ներառում է նաև անձի ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիությունը: «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի ներքո պետությունները կրում են անձի ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիությունն այլ անձանց ոտնձգություններից պաշտպանելու պարտականություն: Այդ նպատակով նրանք պետք է հաստատեն ու գործնականում կիրառեն մասնավոր անձանց ոտնձգություններից պաշտպանություն տրամադրող համարժեք իրավական կառուցակարգ:

Խորվաթիայի քրեադատավարական օրենսդրությունը նախատեսում էր տուժողի իրավունքների պաշտպանության մի շարք կառուցակարգեր, այդ թվում՝ սուբսիդիար մեղադրողի գործառույթ իրականացնելու իրավունքը: Այդուհանդերձ, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը գտել է, որ պետությունը չի կատարել իր այդ պոզիտիվ պարտականությունը, քանի որ, *inter alia*, տուժողին իրական հնարավորություն չի տրվել իրականացնելու իր դեմ ոտնձգություն թույլ տված անձի քրեական հետապնդում (տես *Jankovic v. Croatia* գործով 2009 թվականի մարտի 5-ի վճիռը, գանգատ թիվ 38478/05, կետեր 25, 45, 57):

25. Հիմք ընդունելով սույն որոշման 22-24-րդ կետերում շարադրված իրավաբանությունները և մտեցումները՝ Վճարելի դատարանն արձանագրում է, որ քրեական դատավարությունն իրականացվում է ոչ միայն հանցագործությունը բացահայտելու և մեղավորներին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու, այլև հանցագործության արդյունքում տուժողի իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունն ապահովելու նպատակով: Այլ խոսքով՝ տուժողի իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության ապահովումը հանդիսանում է քրեական դատավարության կարևորագույն խնդիրներից մեկը:

«Տուժող» հասկացությունը, որպես իրավաբանական կատեգորիա, բնութագրվում է ինչպես իրավական, այնպես էլ դատավարական հատկանիշներով: Որպես իրավական հասկացություն՝ այն արտացոլում է ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձին անմիջականորեն հանցագործությամբ վնաս պատճառելու օբյեկտիվ փաստը: Դատավարական իմաստով այն սահմանում է, թե ինչպիսի պայմաններում և կարգով է հանցագործությունից վնաս կրած անձը դառնում քրեական դատավարության մասնակից՝ ձեռք բերելով որոշակի դատավարական իրավունքներ և պարտականություններ: Քրեադատավարական օրենքը նախատեսում է նաև տուժողի իրավահաջորդի ինստիտուտը, որը մահացած կամ իր կամքն արտահայտելու ունակությունը կորցրած տուժողի իրավունքների և շահերի ներկայացման ինքնուրույն ձև է: Իրավահաջորդության առաջացման համար անհրաժեշտ է, որ տուժողի մերձավոր ազգականներից մեկը ցանկություն հայտնի ներկայացնել նրա իրավունքները և պարտականությունները:

26. Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ տուժողի իրավաչափ շահերի շրջանակում է նրան հասցված վնասի վերականգնումը, վնաս պատճառած արարքի հանգամանքների ամբողջական բացահայտումը ու դրա ճիշտ քրեաիրավական որակումը, հանցանք կատարած անձի դատապարտումը և նրա նկատմամբ արդարացի պատժի նշանակումը: Հետևաբար, քրեական դատավարության ընթացքին տուժողի (տուժողի իրավահաջորդի) մասնակցությունը մի կողմից անհրաժեշտ նախապայման է վերջինիս իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունն ապահովելու համար, մյուս կողմից, նպաստում է քրեական գործի հանգամանքների բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ հետազոտմանը: Քրեական վարույթում անհնար է իրականացնել դատավարական իրավունքներ և պարտականություններ՝ առանց դատավարության մասնակից լինելու, իսկ հանցագործության հետևանքով վնաս կրած անձի դեպքում արդյունավետ մասնակցությունը հնարավոր է միայն վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից վերջինիս տուժող ճանաչելու վերաբերյալ որոշում կայացնելուց հետո: Տուժող ճանաչելու քրեադատավարական կարգին վերաբերող դրույթների համադրված վերլուծության արդյունքում կարելի է եզրահանգել, որ օրենսդիրը նշված դատավարական ակտի կայացման համար անհրաժեշտ նախապայման է համարում հանցագործության արդյունքում անձին բարոյական, ֆիզիկական կամ գույքային վնաս պատճառված լինելու կամ այդպիսի վնաս պատճառելու հավանականության հաստատումը, ինչը, սակայն, չի կարող մեկնաբանվել այնպես, որ անձին տուժող ճանաչելու համար անհրաժեշտ լինի հանցակազմի բոլոր տարրերի հաստատում կամ վնաս պատճառելու վերաբերյալ սպառիչ տվյալների հավաքագրում:

27. Այսպես՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 182-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ քրեական գործ հարուցելու ափսի և հիմքերի առկայության գեպքում դատախազը, քննիչը, հետաքննության մարմինը որոշում են կայացնում քրեական գործ հարուցելու մասին: Նշված հոդվածի իմաստով՝ քրեական գործ հարուցելու հիմքեր են հանդիսանում այն տվյալները, որոնք վկայում են հանցագործության հատկանիշների առկայության մասին: Այլ խոսքով՝ եթե իրավասու պաշտոնատար անձը որոշում է կայացնում քրեական գործ հարուցելու մասին, ապա նա ձեռք բերված տվյալները բավարար է համարում հանցագործության փաստի (հանցակազմի օբյեկտիվ կողմի և օբյեկտի) առկայությունը հաստատված համարելու համար: Իսկ եթե քրեական գործ հարուցելու փուլում հայտնի է դառնում ենթադրյալ հանցագործությունից տուժած անձը, ապա վարույթն իրականացնող մարմինը պարտավոր է վերջինիս ճանաչել որպես տուժող և ներգրավել գործի քննությանը: Համանման կերպով, քրեական գործ հարուցելու փուլում վարույթն իրականացնող մարմինը մահացած կամ իր կամքն արտահայտելու ունակությունը կորցրած տուժողի մերձավոր ազգականներից մեկին պետք է ճանաչի տուժողի իրավահաջորդ, եթե նա այդպիսի ցանկություն է հայտնել:

Վճռաբեկ դատարանի վերոգրյալ դիրքորոշումը բխում է նաև ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 182-րդ հոդվածի 3-րդ մասի իմպերատիվ պահանջից առ այն, որ «Եթե քրեական գործ հարուցելու պահին հայտնի է հանցագործությունից տուժած անձը, քրեական գործ հարուցելու հետ միաժամանակ այդ անձը ճանաչվում է տուժող (...): Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ տուժող ճանաչելու քրեադատավարական կառուցակարգի միայն այդպիսի մեկնաբանության և կիրառության դեպքում է հնարավոր տուժողի (տուժողի իրավահաջորդի) համար

ապահովել ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 59-րդ հոդվածով նախատեսված իրավունքներից փաստացի օգտվելու հնարավորությունը և հասնել հանցագործության արդյունքում վնաս կրած անձի իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունն ապահովելու՝ քրեական դատավարության խնդրի արդյունավետ իրականացմանը:

28. Անդրադառնալով սույն գործի փաստական հանգամանքներին՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ Ա.Անտոնյանի մահվան փաստի առթիվ 2010 թվականի հունիսի 23-ին հարուցվել է քրեական գործ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 130-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հատկանիշներով, այն է՝ բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնողների կողմից մասնագիտական պարտականությունները չկատարելը կամ ոչ պատշաճ կատարելը, որն անգոյություն է առաջացրել է բուժվող հիվանդի մահ (տես սույն որոշման 1-ին կետը):

Բողոքաբերի պնդմամբ դեռևս 2011 թվականին դիմում է ներկայացվել քրեական գործի նկատմամբ հսկողություն իրականացնող դատախազին՝ խնդրելով իրեն ճանաչել տուժողի իրավահաջորդ, ինչը սակայն 2011 թվականի սեպտեմբերի 19-ին մերժվել է (տես սույն որոշման 18-րդ կետը):

Քրեական գործի նյութերից երևում է, որ Ս.Անտոնյանը 2012 թվականի փետրվարի 22-ին կրկին դիմել է վարույթն իրականացնող մարմնին՝ խնդրելով որդու մահվան կապակցությամբ իրականացվող նախաքննության շրջանակներում իրեն ճանաչել տուժողի իրավահաջորդ:

Գործը վարող քննիչը 2012 թվականի մարտի 5-ին գրությամբ մերժել է ներկայացված դիմումը՝ պատճառաբանելով, որ քրեական գործի քննությամբ չի հիմնավորվել հանցագործության դեպքի առկայությունը, այն, որ Ա.Անտոնյանի մահը վրա է հասել քրեական օրենսգրքով չթույլատրված արարքի հետևանքով, ուստի Ս.Անտոնյանը չի կարող ճանաչվել տուժողի իրավահաջորդ (տես սույն որոշման 15-րդ կետը):

2012 թվականի մարտի 15-ին քննչական բաժնի պետի գրավոր հանձնարարությունից հետո միայն նախաքննության մարմինը որոշում է կայացրել Ս.Անտոնյանին տուժողի իրավահաջորդ ճանաչելու մասին: Ս.Անտոնյանը նշված որոշմանը ծանոթացել է 2012 թվականի մարտի 22-ին (տես սույն որոշման 16-րդ կետը):

2012 թվականի մարտի 30-ին քրեական գործի վարույթը կարճվել է հանցակազմի բացակայության պատճառաբանությամբ (տես սույն որոշման 2-րդ կետը):

29. Սույն որոշման 25-27-րդ կետերում շարադրված վերլուծության լույսի ներքո գնահատելով նախորդ կետում մեջբերված փաստական հանգամանքները՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ որդու մահվան փաստի առթիվ հարուցված քրեական գործի շրջանակներում Ս.Անտոնյանին վերջինիս խնդրանքով չճանաչելով տուժողի իրավահաջորդ՝ նախաքննության մարմինն անհամաչափորեն սահմանափակել է նրա իրավունքներն ու օրինական շահերը, Ս.Անտոնյանը գրկված է եղել քրեադատավարական օրենքով իրեն վերապահված իրավունքներից օգտվելու փաստացի հնարավորությունից:

Ինչ վերաբերում է 2012 թվականի մարտի 15-ին Ս.Անտոնյանին տուժողի իրավահաջորդ ճանաչելու մասին նախաքննության մարմնի որոշմանը՝ Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ այն ըստ էության ձևական բնույթ է կրել, քանի որ Ս.Անտոնյանը նշված որոշմանը ծանոթացել է 2012 թվականի մարտի 22-ին, երբ

գործի քննությունը փաստացի ավարտված է եղել, և մի քանի օր անց՝ 2012 թվականի մարտի 30-ին, քրեական գործի վարույթը կարճվել է:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ Ա.Անտոնյանի մահվան փաստի առթիվ իրականացված քննությունը հասանելի չի եղել վերջինիս ընտանիքին:

II. Ա.Անտոնյանի մահվան փաստի առթիվ իրականացված քննության արդյունավետությունը

30. Սույն գործով Վճռաբեկ դատարանի առջև բարձրացված հաջորդ իրավական հարցը հետևյալն է. Ա.Անտոնյանի մահվան փաստի առթիվ իրականացվել է արդյոք արդյունավետ քրեադատավարական քննություն:

31. ՀՀ Սահմանադրության 15-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք ունի կյանքի իրավունք (...):»:

«Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուրի կյանքի իրավունքը պաշտպանվում է օրենքով:

(...):»:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի համաձայն՝ այն դեպքում, երբ անհրաժեշտ է եղել հավաստել, որ «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայով երաշխավորված իրավունքները ոչ թե տեսական կամ պատրանքային են, այլ գործնական են և արդյունավետ, «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի տարբեր հոդվածների համատեքստերում սահմանվել են դատավարական պարտականություններ (տե՛ս B. v. the United Kingdom գործով 1987 թվականի հուլիսի 8-ի վճիռը, գանգատ թիվ 9840/82, կետ 63, M.C. v. Bulgaria գործով 2003 թվականի դեկտեմբերի 4-ի վճիռը, գանգատ թիվ 39272/98, կետեր 148-153 և Cyprus v. Turkey գործով 2001 թվականի մայիսի 10-ի վճիռը, գանգատ թիվ 25781/94, կետ 147):

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 2-րդ և 3-րդ հոդվածները մեկնաբանել է որպես այդ դրույթների նյութաիրավական կողմերի ենթադրյալ խախտման կապակցությամբ արդյունավետ քննություն իրականացնելու դատավարական պարտականություն սահմանող նորմեր՝ հաշվի առնելով այս իրավունքների հիմնարար բնույթը (տե՛ս McCann and Others v. The United Kingdom գործով 1995 թվականի սեպտեմբերի 27-ի վճիռը, գանգատ թիվ 18984/91, կետեր 157-164, Ergi v. Turkey գործով 1998 թվականի հուլիսի 28-ի վճիռը, գանգատ թիվ 23818/94, կետ 82 և Assenov and Others v. Bulgaria գործով 1998 թվականի հոկտեմբերի 28-ի վճիռը, գանգատ թիվ 24760/94, կետեր 101-106):

«Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետը պետություններին պարտավորեցնում է ոչ միայն ձեռնպահ մնալ անձանց կյանքի նկատմամբ դիտավորյալ, անօրինական ոտնձգություններից, այլ նաև սահմանում է, որ պետությունները պետք է իրենց իրավագործության ներքո գտնվող անձանց կյանքի պաշտպանության համար համապատասխան քայլեր ձեռնարկեն (ի թիվս այլոց, տե՛ս Osman v. the United Kingdom գործով 1998 թվականի հոկտեմբերի 28-ի վճիռը, գանգատ թիվ 87/1997/871/1083 կետ 115):

«Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածով սահմանված կյանքի իրավունքի պատշապանությունն անուղղակիորեն պետությունից պահանջում է անձանց մահվան կապակցությամբ պաշտոնապես օրյեկտիվ քննություն իրականացնել: Նման քննություն իրականացնելու պարտականությունը ծագում է բոլոր դեպքերում՝ սպանության կամ կասկած հարուցող մահվան դեպքերում՝ անկախ նրանից, թե հանցանք կատարած անձինք անհատներ են, թե պետական մարմիններ կամ անհայտ անձինք (տե՛ս Nachova and Others v. Bulgaria գործով 2005 թվականի հուլիսի 6-ի վճիռը, գանգատներ թիվ 43577/98, 43579/98, կետ 110):

Քննությունն արդյունավետ կարող է համարվել այն դեպքում, երբ հնարավոր կլինի քննությամբ ձեռք բերված փաստերը համադրել և հանցանք կատարած անձանց պատասխանատվության ենթարկել: Բշխանությունները տեղի ունեցած իրադարձությունը բացահայտելու համար պետք է ձեռնարկեն հասանելի, խելամիտ քայլեր՝ վկաների հարցաքննություն, դատաբժշկական փորձաքննության նշանակում, ինչպես նաև դիախերձում, ինչը թույլ կտա բացահայտել առկա վնասվածքների ամբողջական և իրական պատկերը, ինչպես նաև մահվան պատճառը (տե՛ս Tanr 'kulu v. Turkey գործով 1999 թվականի հուլիսի 8-ի վճիռը, գանգատ թիվ 23763/94, կետ 109 և G51 v. Turkey գործով 2000 թվականի դեկտեմբերի 14-ի վճիռը, գանգատ թիվ 22676/93, կետ 89): Քննության եզրակացությունը պետք է հիմնված լինի գործով առկա փաստերի ամբողջական, օրյեկտիվ և անկողմնակալ վերլուծության վրա: Քննության ընթացքում կիրառման ենթակա միջոցները բացարձակ իրավունք չեն սահմանում մեղադրելու կամ դատապարտելու համար և քննության ընթացքում ցանկացած խախտում կամ հանցանք կատարած անձին չհայտնաբերելը դիտվում է որպես արդյունավետության պահանջի խախտում (տե՛ս Esat Bayram v. Turkey գործով 2009 թվականի մայիսի 26-ի վճիռը, գանգատ թիվ 75535/01, կետ 47 և Ramsahai and Others v. the Netherlands գործով 2007 թվականի մայիսի 15-ի վճիռը, գանգատ թիվ 52391/99, կետ 321):

Քննությունն արդյունավետ համարելու համար այն իրականացնող պատասխանատու մարմիններն օրենքով և գործնականում պետք է անկողմնակալ և անկախ լինեն: Մա նշանակում է, որ ոչ միայն ենթակարգային կապի, այլ պրակտիկ գործունեության մեջ այս մարմինները պետք է անկախ լինեն (տե՛ս Ramsahai and Others գործով 2007 թվականի մայիսի 15-ի վճիռը, կետեր 325, 333-346, Scavuzzo-Hager and Others v. Switzerland գործով 2006 թվականի փետրվարի 7-ի վճիռը, գանգատ թիվ 41773/98, կետեր 78, 80-86): Անհրաժեշտ է նաև հասարակության անդամներին ինչպես քննության, այնպես էլ դրա արդյունքների վերաբերյալ համապատասխան տեղեկություններով ապահովել, հասարակության անդամների մոտ վստահություն առաջացնել օրենքի գերակայության նկատմամբ, ինչպես նաև բացառել հանցավոր համագործակցությունը կամ հանցավոր արարքների նկատմամբ հանդուրժողական վերաբերմունք ցուցաբերելը: Բոլոր դեպքերում, տուժողները պետք է ներառվեն քննության մեջ՝ վերջիններիս օրինական շահերն ապահովելու նպատակով (տե՛ս G5leg v. Turkey գործով 1998 թվականի հուլիսի 27-ի վճիռը, գանգատ թիվ 54/1997/838/1044, կետ 82):

32. Անդրադառնալով սույն գործի փաստական հանգամանքներին՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ Ա.Անտոնյանը 2009 թվականի նոյեմբեր ամսին չբերության գանգատներով դիմել է «Սեքսուալթոլոգիայի վերականգնողական

քաղաքային կենտրոն» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության բժշկ-սեքսոպաթոլոգ Ա.Բաղդասարյանին և անցել է համապատասխան հետազոտություններ: 2010 թվականի հունվարի կեսերից Ա.Անտոնյանը բժշկ Ա.Բաղդասարյանի մոտ բուժման կուրս է անցել, որից հետո՝ 2010 թվականի մարտ ամսվա վերջերին, Ա.Անտոնյանի առողջական վիճակը կտրուկ վատացել է, և նա տեղափոխվել է Վանաձոր քաղաքի թիվ 1 հիվանդանոցային համալիր, ապա ինֆեկցիոն հիվանդանոց, որտեղ նրա մոտ ախտորոշվել է «B» հեպատիտ վիրուս դրական: 2010 թվականի ապրիլի 1-ին Ա.Անտոնյանն անգիտակից, կոմային վիճակում տեղափոխվել է Երևան քաղաքի «Նորք» ինֆեկցիոն հիվանդանոց, որտեղ, գիտակցության չգալով, 2010 թվականի ապրիլի 5-ին մահացել է:

Դեպքի առթիվ հարուցված քրեական գործով նախաքննություն, ինչպես նաև դրա օրինականության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող մարմիններին Ա.Անտոնյանի մայրը՝ Ս.Անտոնյանը, բազմիցս պնդել է, որ մահվան պատճառ հանդիսացած հիվանդությունը որդին ձեռք է բերել բժշկ Ա.Բաղդասարյանի մոտ հետազոտվելու և բուժում ստանալու ընթացքում (տես սույն որոշման 6-րդ կետը): Տուժողի իրավահաջորդի այս հայտարարություններն ակնհայտ անհիմն չեն և ենթադրում են, որ Ա.Անտոնյանի մահվան կապակցությամբ իրականացված քննության արդյունավետությունը գնահատելու համար նախ և առաջ պետք է պարզել, թե մինչդատական վարույթն իրականացնող մարմինը գործով հավաքված փաստական տվյալների ամբողջական, օբյեկտիվ և անկողմնակալ վերլուծության հիման վրա հերքել է արդյոք բողոքաբերի վերոնշյալ պնդումը:

33. Սույն գործով իրականացված քննչական գործողությունների և դրանց արդյունքում ձեռք բերված փաստական տվյալների վերլուծության հիման վրա՝

ա) վարույթն իրականացնող մարմինն անմիջապես չի կատարել անհրաժեշտ անհետաձգելի քննչական գործողություններ, մասնավորապես միջոցներ չի ձեռնարկել «Սեքսոպաթոլոգիայի վերականգնողական քաղաքային կենտրոն» ՍՊԸ-ից Ա.Անտոնյանի վերաբերյալ փաստաթղթերը և գործի լուծման համար էական նշանակություն ունեցող այլ պարագաները (հիվանդության պատմագրերը, իրականացված հետազոտությունների արդյունքները, բժշկական միջամտության առարկաները և այլն) առգրավելու ուղղությամբ: Դրա փոխարեն նախաքննության մարմինը գրությամբ դիմել է «Սեքսոպաթոլոգիայի վերականգնողական քաղաքային կենտրոն» ՍՊԸ-ի ղեկավարությանը՝ խնդրելով քննությանը տրամադրել Ա.Անտոնյանի վերաբերյալ առկա բոլոր փաստաթղթերը, որին ի պատասխան ընկերության ղեկավարությունը հայտնել է, որ հիվանդության պատմագիրը տրվել է հիվանդին առձեռն (տես սույն որոշման 8-րդ կետը): Գործի հետագա քննության ընթացքում Ա.Անտոնյանի հիվանդության պատմագիրն այդպես էլ չի հայտնաբերվել:

բ) Մինչդատական վարույթն իրականացնող մարմինը չի պարզել «Սեքսոպաթոլոգիայի վերականգնողական քաղաքային կենտրոն» ՍՊԸ-ում Ա.Անտոնյանի հետ նույն ժամանակահատվածում բուժում ստացած անձանց շրջանակը և նրանց ախտորոշումները:

գ) Տվյալներ ունենալով առ այն, որ բժշկ Ա.Բաղդասարյանի կողմից նշանակված բուժման գործընթացն անմիջականորեն իրականացրել է բուժքույր Ս.Շահսուվարյանը (տես սույն որոշման 9-րդ կետը)՝ նախաքննության մարմինը երբևէ չի հարցաքննել նրան:

Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ վերոնշյալ՝ (ա), (բ), (գ) ենթակետերում նշված գործողությունների կատարման պարագայում վարույթն իրականացնող մարմինը հնարավորություն կստանար պարզելու, թե մահվան պատճառ հանդիսացած հիվանդությունը Ա.Անտոնյանը ձեռք է բերել մինչև «Սեքսուաթոլոգիայի վերականգնողական քաղաքային կենտրոն» ՍՊԸ-ում հետազոտվելը և բուժում ստանալը, թե այդ ընթացքում:

34. Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ պատկան մարմինները, չպահպանելով քրեադատավարական օրենքի պահանջները, շահագրգիռ երրորդ կողմին՝ Ս.Անտոնյանին, մասնակից չեն դարձրել որդու մահվան պատճառները բացահայտելու նպատակով նշանակված դատաբժշկական փորձաքննություններին: Նախաքննության մարմինը վերջինիս է ներկայացրել արդեն հաստատված փաստերը, ex post facto մահվան պատճառը բացահայտող փորձաքննությունների արդյունքները (տես սույն որոշման 11-12-րդ կետերը): Այն, որ բողոքաբերը որպես շահագրգիռ երրորդ կողմ չի մասնակցել գործի քննության և լուծման համար էական նշանակություն ունեցող վերոնշյալ քննչական գործողություններին, խոչընդոտել է վերջինիս իրավունքների իրացմանը և սահմանափակել քննությանը նրա մասնակցության հնարավորությունը՝ դրանով կասկածի տակ դնելով կատարված քննչական գործողությունների արդյունքները:

Այդուհանդերձ, սույն գործով ստացված երկու դատաբժշկական փորձաքննությունների եզրակացություններն էլ չեն բացառում բողոքաբերի այն պնդումը, թե իր որդին հեպատիտ «B» հիվանդությամբ վարակվել է «Սեքսուաթոլոգիայի վերականգնողական քաղաքային կենտրոն» ՍՊԸ-ում հետազոտվելու և բուժում ստանալու ընթացքում: Նշված եզրակացությունների համաձայն՝ Ա.Անտոնյանի մահը վրա է հասել սուր լյարդային անբավարարությունից, լյարդային էնցեֆալոպաթիայից, որոնք զարգացել են ֆուլմինանտ (կայծակնային չարորակ ընթացք) վիրուսային հեպատիտ «B»-ի հետևանքով: Հեպատիտ «B» հիվանդությունը ձեռք է բերվում պարենտերալ (արյան միջոցով) և սեռական ճանապարհով:

Փորձագետները, չբացատրելով բժշկական միջոցառումների ժամանակ հիվանդի՝ որևէ վարակիչ հիվանդությամբ, այդ թվում՝ հեպատիտ «B»-ով վարակվելու հնարավորությունը, շեշտել են, որ տվյալ հիվանդությամբ Ա.Անտոնյանի վարակումը կարող էր լինել հիվանդության առաջին նշաններն ի հայտ գալուց մոտ 1,5-ից մինչև 6 ամիս առաջ ընկած ժամանակահատվածում, ինչը ժամանակային առումով նույնպես համընկնում է «Սեքսուաթոլոգիայի վերականգնողական քաղաքային կենտրոն» ՍՊԸ-ում Ա.Անտոնյանի կողմից հետազոտվելու, իսկ այնուհետև նաև բուժում ստանալու ժամանակահատվածին: Փորձագետները շեշտել են նաև, որ թեև Ա.Բաղդասարյանի կողմից իրականացված բուժօգնության ընթացքում ախտորոշման առումով արյան հետազոտություն կատարելը հեպատիտ «B»-ի հայտնաբերման համար պարտադիր չէր, սակայն մինչև համապատասխան բուժումներ նշանակելը, հատկապես հեպատոտոքսիկ ազդեցություն ունեցող այնպիսի դեղամիջոցների, ինչպիսին հանդիսանում է անտիբիոտիկ ռիֆամպիցինը, նպատակահարմար էր կատարել արյան քննություն հեպատիտ «B»-ի հայտնաբերման, ինչպես նաև լյարդի ֆունկցիոնալ վիճակը պարզելու առումով (տես սույն որոշման 11-12-րդ կետերը):

35. Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է նաև, որ բժիշկ Ա.Բաղդասարյանը քննությանը հայտնել է, որ Ա.Անտոնյանը մինչև իրեն դիմելը բազմաթիվ անգամներ չբերության դեմ բուժում է ստացել այլ բժշկական հաստատություններում:

Ա.Բաղդասարյանը չի բացառել նաև, որ Ա.Անտոնյանն ունեցել է արտամուսնական կապեր (տես սույն որոշման 9-րդ կետը): Մինչդեռ տուժողի մայրը և կինն իրենց ցուցմունքներում հերքել են Ա.Անտոնյանի կողմից այլ բժշկական հաստատություններում բուժում ստանալու հանգամանքը: Ա.Անտոնյանի կինը՝ Գ.Նիկոլյանան, իր ցուցմունքներում նշել է նաև, որ քանի որ իրենք երեխա չեն ունեցել և բուժում ստանալիս են եղել, բժիշկներն իրենց խորհուրդ են տվել ընդհանրապես զերծ մնալ սեռական հարաբերություններից, մինչև վերջնական բուժումը: Վիրուսային հեպատիտ հիվանդություն հայտնաբերելու նպատակով իրականացված՝ Գ.Նիկոլյանայի արյան լաբորատոր հետազոտությունը բացասական արդյունք է տվել (տես սույն որոշման 10-րդ կետը):

Նախաքննության մարմինը մի շարք միջոցառումներ է ձեռնարկել պարզելու, թե արդյոք Ա.Անտոնյանն ունեցել է արտամուսնական կապեր, օգտագործել է թմրանյութ կամ որևէ այլ բժշկական հաստատությունում բժշկական օգնություն ստացել է (այդ թվում՝ չբերության գանգատներով), թե ոչ: Իրականացված բոլոր միջոցառումների արդյունքները եղել են բացասական, քննությամբ ձեռք չի բերվել որևէ փաստական տվյալ, ինչը հիմք կտար կարծելու, որ Ա.Անտոնյանը հեպատիտ «B» հիվանդությունը ձեռք է բերել սեռական ճանապարհով, թմրանյութ օգտագործելու արդյունքում կամ այլ հաստատությունում բժշկական օգնություն ստանալիս (տես սույն որոշման 10-րդ կետը):

36. Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է նաև, որ նախաքննության մարմինը դեռևս 2011 թվականի փետրվարի 24-ին գրությամբ դիմել է ՀՀ առողջապահության նախարարություն՝ խնդրելով տեղեկատվություն տրամադրել այն մասին, թե վերջին երեք տարիների ընթացքում ՀՀ-ում հեպատիտ «B» կայծակնային տեսակի հիվանդության դեպքեր գրանցվել են, թե ոչ և եթե այո, ապա հայտնել հիվանդների կենսագրական տվյալները և նրանց բուժօգնություն ցուցաբերած հաստատությունների ցանկը: Միաժամանակ խնդրվել է հայտնել ՀՀ բուժհաստատություններում հիվանդության պատմագրերը պահպանելու և հաշվառելու ինչ կարգ է գործում, ինչպես նաև պարզաբանել, թե բուժող բժիշկն իրավասու է արդյոք հիվանդի անվամբ լրացված հիվանդության պատմագիրը բուժման կուրսն ավարտելուց հետո հանձնել վերջինիս և չպահպանել այն տվյալ հաստատության արխիվում (տես սույն որոշման 13-րդ կետը):

Գործի լուծման համար էական նշանակություն ունեցող նշված գրությունը մնացել է անպատասխան: Մեկ տարի անց՝ 2012 թվականի փետրվարի 20-ին, նախաքննության մարմինը կրկին նույնաբովանդակ գրություն է ուղարկել ՀՀ առողջապահության նախարարություն, որին ի պատասխան 2012 թվականի մարտի 14-ին ստացվել է գրություն այն մասին, որ «Մեքսոպաթոլոգիայի վերականգնողական քաղաքային կենտրոն» ՍՊԸ-ի գործունեությունն իրականացվում է իր կանոնադրության համաձայն: Բացի այդ, տեղեկացվել է, որ վարչական վիճակագրական հաշվետվությամբ առողջապահության նախարարություն են ներկայացվում վիրուսային հեպատիտ «B»-ի ընդհանուր դեպքերը, իսկ վիրուսային հեպատիտ «B»-ի կայծակնային կլինիկական ախտանիշներով դեպքերը հաշվետվական ձևով չեն ներկայացվում, ուստի վերոնշյալի վերաբերյալ լիարժեք տեղեկատվություն ներկայացնելու համար անհրաժեշտ է լրացուցիչ տվյալների հավաքագրում, իսկ արդյունքների մասին լրացուցիչ կտեղեկացվի (տես սույն որոշման 14-րդ կետը):

Դրանից հետո նախաքննության մարմինը որևէ միջոց չի ձեռնարկել գործի օբյեկտիվ քննության ապահովման համար հանգուցային նշանակություն ունեցող վերոնշյալ երկու հարցերի պարզաբանման ուղղությամբ, մասնավորապես, չի փորձել սպառիչ պատասխան ստանալ այն հարցին, թե ի վերջո ՀՀ բուժհաստատություններում հիվանդության պատմագրերը պահպանելու և հաշվառելու ինչ կարգ է գործում, ինչպես նաև չի պահանջել և ստացել գրանցված վիրուսային հեպատիտ «B»-ի ընդհանուր կամ կայծակնային կլինիկական ախտանիշներով դեպքերի վերաբերյալ տեղեկատվությունը: ՀՀ առողջապահության նախարարության հիշատակված գրությունը ստանալուց մի քանի օր անց՝ 2012 թվականի մարտի 30-ին, քրեական գործի վարույթը կարճվել է:

37. Տուժողի ընտանիքի անդամների պնդմամբ 2010 թվականի մարտի 27-ին, երբ Ա.Անտոնյանի առողջական վիճակը կտրուկ վատացել է, բարձրացել է ջերմությունը և նա չի կարողացել շարժվել, իրենք ահազանգել են Վանաձոր քաղաքի շտապ օգնության անձնակազմին, որոնք ժամանելով՝ ստուգել և հայտնել են, որ կարիք չկա անհանգստանալու, և Ա.Անտոնյանի մոտ ուղղակի գրիպային վիճակ է: 2010 թվականի մարտի 30-ին Ա.Անտոնյանի վիճակն ավելի է վատացել, կրկին շտապ օգնության կանչ են գրանցել և ժամանած անձնակազմը նորից պնդել է, որ նրա մոտ գրիպային վիճակ է: 2010 թվականի մարտի 31-ին, տեսնելով, որ Ա.Անտոնյանի վիճակը գնալով վատանում է, շտապ օգնության ավտոմեքենայով նրան տեղափոխել են հիվանդանոց:

«Վանաձորի թիվ 1 հիվանդանոցային համալիր» ՓԲԸ-ի շտապ օգնության բաժանմունքից քննությամբ առգրավված կանչի թերթիկները նույնպես վկայում են, որ շտապ օգնության բրիգադը մի քանի անգամ այցելել է վատառողջ Ա.Անտոնյանին, նրա մոտ ախտորոշել ստենոկարդիայի նոպա և համապատասխան օգնություն ցուցաբերել (տես սույն որոշման 7-րդ կետը):

Վճռաբեկ դատարանը փաստում է, որ մինչդաստական վարույթն իրականացնող մարմինը որևէ իրավական գնահատական չի տվել Ա.Անտոնյանին առաջին բուժօգնություն ցուցաբերած շտապ օգնության աշխատակիցների կողմից իրենց մասնագիտական պարտականությունների կատարման ընթացքում ցուցաբերած թերացումներին:

38. Վերոգրյալից բացի, Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է նաև, որ լրացուցիչ նախաքննության արդյունքում կայացված՝ քրեական գործի վարույթը կարճելու և քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշման մեջ վարույթն իրականացնող մարմինը չի հստակեցրել այն անձանց շրջանակը, ում արարքում հանցակազմի բացակայության պատճառով քրեական հետապնդում չի իրականացվում: Մասնավորապես, քրեական գործի վարույթը կարճելու և քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշման մեջ առկա՝ «Սեքսուալաթոլոգիայի վերականգնողական քաղաքային կենտրոն» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության, Վանաձոր քաղաքի թիվ 1 հիվանդանոցային համալիրի, Վանաձոր քաղաքի ինֆեկցիոն հիվանդանոցի, Երևան քաղաքի «Նորք» ինֆեկցիոն հիվանդանոցի բուժանձնակազմերի նկատմամբ քրեական հետապնդում չիրականացնել» ձևակերպումից (տես սույն որոշման 2-րդ կետը) երևում է, որ վարույթն իրականացնող մարմինը, խախտելով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 8-րդ հոդվածով նախատեսված՝ անձնական պատասխանատվության սկզբունքը, լուծել է վերոնշյալ չորս հաստատությունների ամբողջ բուժանձնակազմերի քրեական պատասխանատվության հարցը:

39. Սույն որոշման 32-38-րդ կետում մեջբերված և վերլուծված փաստական հանգամանքների նկատմամբ կիրառելով կյանքի իրավունքի դատավարական բաղադրիչի կապակցությամբ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ սույն որոշման 31-րդ կետում մեջբերված դիրքորոշումները՝ Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ Ա.Անտոնյանի մահվան փաստի առթիվ արդյունավետ քրեադատավարական քննություն չի իրականացվել:

40. Հիմք ընդունելով սույն որոշման 21-39-րդ կետերում շարադրված վերլուծությունը՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ սույն գործի քննության ընթացքում ստորադաս դատարանները սույն որոշման 29-րդ և 39-րդ կետերում շարադրված՝ մինչդասակալ վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից թույլ տրված խախտումների լույսի ներքո չեն գնահատել քրեական գործի վարույթը կարճելու և քրեական հետապնդում չիրականացնելու մասին ավագ քննիչ Ա.Պողոսյանի 2012 թվականի մարտի 30-ի որոշումը, ինչը Վճռաբեկ դատարանին հիմք է տալիս ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 397-րդ, 398-րդ և 406-րդ հոդվածների հիման բեկանել ստորադաս դատարանների դատական ակտերը և գործն ուղարկել Առաջին ատյանի դատարան՝ նոր քննության»:

Դատարանի իրավական վերլուծությունները.

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի համաձայն՝ քրեական գործով վարույթը կարճելու կամ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշումը դրա պատճենն ստանալու պահից 7 օրվա ընթացքում տուժողի, նրա ներկայացուցչի, ինչպես նաև այն ֆիզիկական անձի, ում հայտարարության հիման վրա հարուցվել է քրեական գործը, կարող է բողոքարկվել վերադաս դատախազին, իսկ գործով վարույթը կարճելու կամ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու հետ կապված բողոքը մերժելու մասին դատախազի որոշումը դրա պատճենն ստանալու պահից 7 օրվա ընթացքում կարող է բողոքարկվել դատարան:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 290-րդ հոդվածի համաձայն՝ քննիչի, սույն օրենսգրքով նախատեսված որոշումների և գործողությունների օրինական և հիմնավոր չլինելու դեմ բողոքները դատարան կարող են ներկայացվել տուժողի, քրեական դատավարության մասնակիցների, այլ անձանց կողմից, որոնց իրավունքները և օրինական շահերը խախտվել են այդ որոշումներով և գործողություններով, և եթե նրանց բողոքները չեն բավարարվել դատախազի կողմից: Բողոքը ճանաչելով հիմնավորված՝ դատավորը որոշում է կայացնում անձի իրավունքների և ազատությունների խախտումը վերացնելու՝ վարույթն իրականացնող մարմնի պարտականության մասին:

Ելնելով վերոգրյալից Դատարանը գտնում է, որ դիմող Սուսաննա Անտոնյանի կողմից ներկայացված բողոքը պետք է բավարարել մասնակի և քրեական վարույթն իրականացնող մարմնին պարտավորեցնել վերացնել սույն բողոքի կապակցությամբ ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի 2013 թվականի փետրվարի 15-ի որոշմամբ արձանագրված դիմող Սուսաննա Անտոնյանի իրավունքների խախտումը:

Ելնելով վերոգրյալից և ղեկավարվելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ, 290-րդ և 379-րդ հոդվածներով՝ Դատարանը

Որոշեց

Դիմող Սուսաննա Անտոնյանի կողմից ներկայացված բողոքը բավարարել մասնակի. քրեական վարույթն իրականացնող մարմնին պարտավորեցնել վերացնել

սույն բողոքի կապակցությամբ ՀՀ վճարելի դատարանի 2013 թվականի փետրվարի 15-ի որոշմամբ արձանագրված դիմող Սուսաննա Անտոնյանի իրավունքների խախտումը:

Որոշումը կարող է բողոքարկվել ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարան՝ հրապարակելու օրվանից տասնօրյա ժամկետում:

ԴԱՏԱՎՈՐ

Մ.ՊԱՊՈՅԱՆ